

118

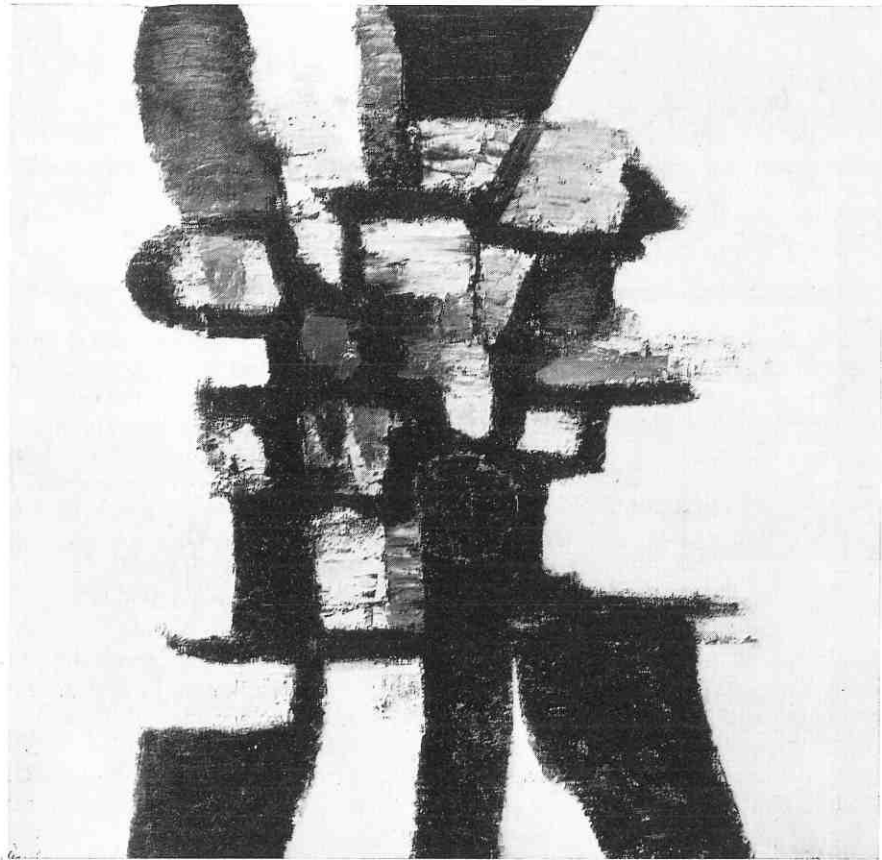
frano šimunović

ksenija kantoci*

galerija forum
zagreb

17. 12. 1971—17. 1. 1972.

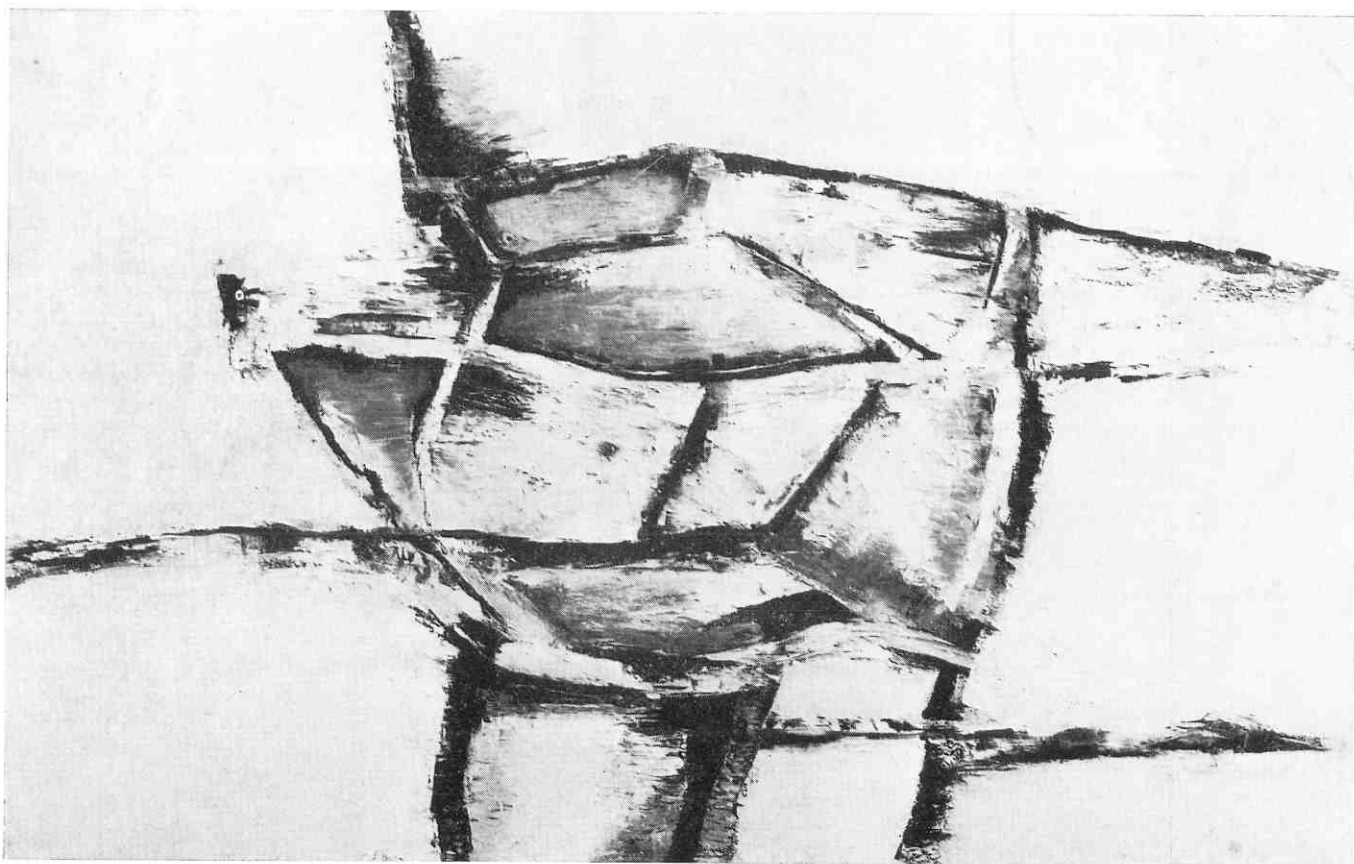
mladenka šolman

Od 1954. godine u djelu Frane Šimunovića pejzaž Dalmatinske zagore postaje osnovnom preokupacijom. Do danas traje neprekinuti dijalog kojeg smo svjedoci — dijalog iskren i plodan. Šimunović je prišao ovoj velikoj temi u vrijeme svoje umjetničke zrelosti i kao da je sve prije toga bila priprema, traženje onog direktnog kontakta koji veže i odredi daljnji tok djela. Sigurno je da smo svi više ili manje uvijek ovi svojim djetinjstvom, svijetom i krajem iz kojega smo nikli. Međutim, obala od koje se otiskujemo kod većine ostaje maglovita, tek nostalgичni doziv u vremenu koje protiče. Rjeđi su oni koji joj se vraćaju sa zanosom shvaćajući je kao svoju vlastitu sudbinu.

To što je Šimunović ovom surovom pejzažu prišao u vrijeme svoje zrelosti ne smatram slučajnim. Umjetnik ga je nosio u sebi i sa sobom, znao mu težinu, naslućivao snagu potrebnu za izravan susret s njim. Spremao se da kistom zabilježi fizionomiju jednog kraja i da otkrije u širokoj panorami njegove materijalne opstojnosti duh i sudbinu čovjeka stasalog u njemu. Čovjek i zemlja određivali su se uzajamno.

*
za djela prikazana na ovoj izložbi
autorici je dodijeljena nagrada »vladimir nazor« za 1971. godinu

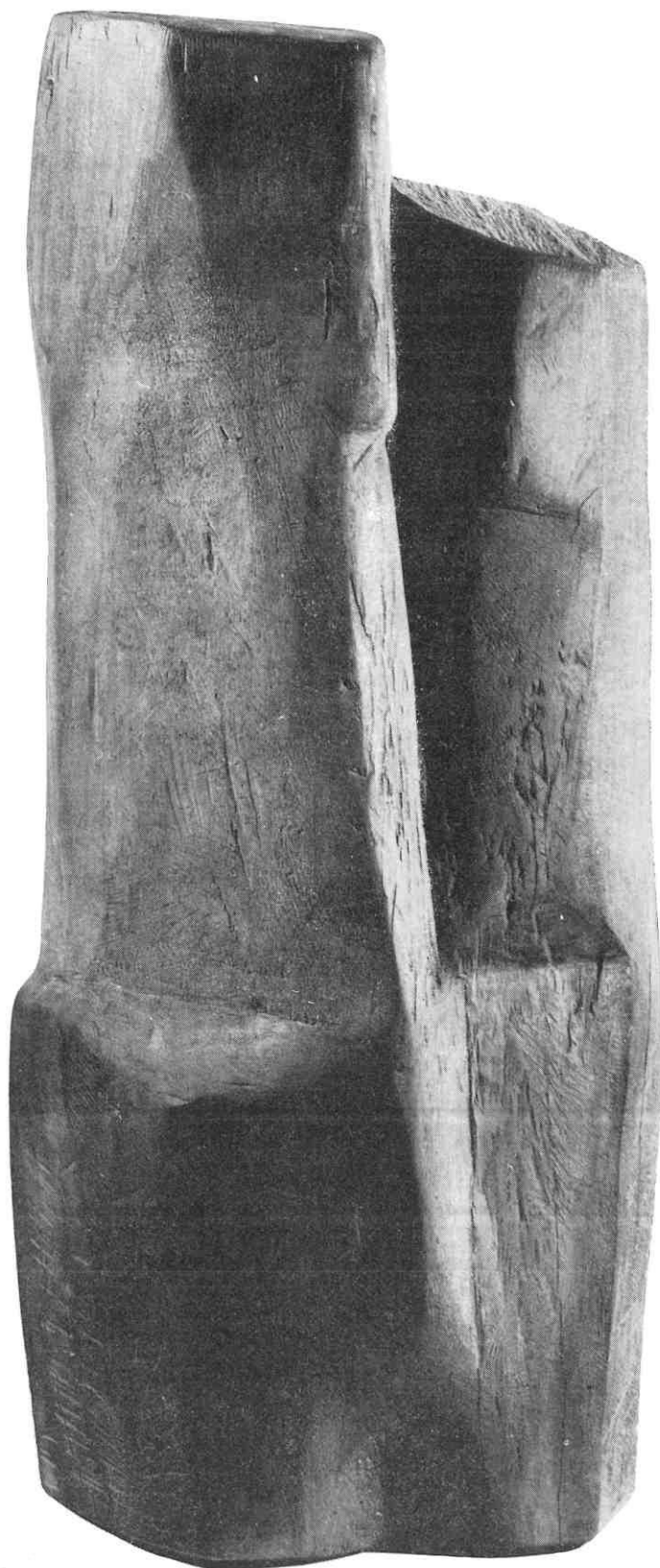
Poštujući pejzažnu osobnost Dalmatinske zagore Šimunović je redukcijom fizičkih atributa s jedne strane i potcrtavanjem karakterističnog i bitnog s druge, pročišćavanjem i sublimacijom palete, stvarao platna snažne uvjerljivosti na kojima je zemlja osvajala čitav prostor slike. Međe su naglašavale karakter tla, dok je njegovu bit nosila i sugerirala boja stroga, posna i nerazmetljiva.

Na izložbi u Galeriji Forum autor nam je pokazao radove nastale u posljednje tri godine. Šimunović ostaje u krugu poznate teme, međutim u susretu s istim motivom rađaju se nove, slobodnije interpretacije pejzaža. Vrijednosti boje samostalnije su izražene i postaju elementi novih cjelina u kojima je dokinuta izravna veza s određenom topografijom. Ovaj put izgleda logičan, jer tek savladavanjem svih materijalnih aspekata stvarnosti otvaraju se mogućnosti u kojima subjektivni faktori postaju polazište novih likovnih formulacija i, što je slučaj kod Frane Šimunovića, nove vizije pejzaža. Ranije je gradio sliku u širokim plohama ispresijecanim međama koje su bile nosilac dra-

matkog, pa i tragičnog u slici, dok je boja prelazila u tamne, teške tonove. Danas Šimunović ide k naglašenoj pikturalnoj koncentraciji motiva, u kojoj se prijašnja dramatika postepeno gubi. Paleta postaje živa, otvorena, pa se u slobodi novih struktura ostvarila i sloboda kolorističkih odnosa. Prekinuta je jedna vizija pejzaža donekle zasnovana na tradiciji i otvorila se nova u kojoj stvaralački impuls traži veću autonomnost izraza uvažavajući viđeno kao skalu emocija koju prevodi u znakove boje i oblika (Baštine, 1971; Baštine II, 1971).

Ksenija Kantoci predstavila se, također, djelima nastalim u razdoblju 1969—1971. godine. Konstanta njenog rada: iskreni doživljaj na kojem razmišljenjem gradi svoju plastičnu viziju ostaje osnova svakog novog djela. Težnja za krajnjim dorečenostima, za jasnoćom misli i konciznom formom rezultirala je djelima u kojima svaki novi korak živi u prisnom kontinuitetu s prethodnim.

Likovna ideja Ksenije Kantoci zasnovana na temi mukotrpnog puta žene podređene i određene radom, isprva tipski vezana za određeni kraj, postala je polazište dubokih zapažanja na kojima će vremenom izrasti djelo izuzetne snage. Individualne sudbine stapaju se u opće i od skulpture do skulpture formirao se izraz koji simbolizira tragični heroizam života. Kantocijeva radi u drvu s izvanrednim osjećajem za materijal u kome oblikuje svoje vertikale čvrsto ukotvljene u tlo iz koga izrastaju. Sve slobodniji zahvati u materijal drva nisu prebacili njenu skulpturu na područje čiste forme, već postaju izraz upornog traganja za mogućnostima ekspresije jednog iskonskog osjećanja sudbine vrste. Skulpturu definira sabiranjem oko središnje osi volumena, dakle unutarnjim nabojem djela, dok površina lišena svakog detaljiziranja djeluje neposrednošću i kvalitetom materijala, snagom i uvjerljivošću ritma mase koji definira precizan sadržaj. Morfološki skulptura Ksenije Kantoci podsjeća na pra-oblike po snazi djelovanja i bogatog asocijativnog prisjećanja. Torza, Grupe i Figure postaju simboli tragike i herojstva. Izvjesnost i slutnja objedinjuju se u njima.

Ova izložba pokazala nam je i neka nova kretanja u djelu ove kiparice. Dok je u »Grupi, 1969—1971« volumen smiren i živi u ritmu vezanih masa, gdje su vrijednosti odmjerenе i uravnotežene tako da ideja odnosi prevagu nad emocijom, u nekoliko »Velikih i malih figura, 1969—1971« očituje se sklonost k većoj doživljajnoj i kiparskoj neposrednosti. Skulptura nastaje u spontanitetu doživljaja kao prirodan rast u kome su intervencije svedene tek na diskretno naznačivanje likovne ideje, ali nisu njoj potpuno podređene. Površina postaje nemirna, nosilac uzbuđenja, kako u svojim naznakama tako i u naglašenoj rustičnosti materijala. Primarnim i direktnim usjecima oslobađa se forma koja svojom ekspresivnom snagom postaje vlastito određenje. Forma koja ne dokida polazište zasnovano u realnom, ali koje umjetnik preformulira i bogati otkrivanjem novih fizičkih i duhovnih dimenzija.

Ekspresivna snaga volumena zatvorenog u sebe, rustičnost površine na kojoj su naznake karakternog određenja i koje slijede unutarnju razložnost subjektivnog doživljaja, postaju polazište nove poetike i značenja ove skulpture. Učini nam se na trenutak da su došle k nama iz dubine prošlosti, daleke u značenju koje im tek trebamo otkriti, a zapravo su autentični svjedok našeg vremena i napora umjetnika da vrati i izrazi smisao onoga što jesmo.

treći splitski salon

umjetnički salon
split

26. 10—20. 11. 1971.

duško kečkemet

Splitski salon rezultat je gledišta da nema »provincijske« umjetnosti i one iz središta, nego samo umjetnosti različitog likovnog dometa, ili umjetnosti i neumjetnosti. Ono što ipak postoji u manjim sredinama, to je nedovoljno izgrađena javnost koja moralnim i materijalnim pritiskom primorava likovnog stvaraoca da se prilagodi njezinoj razini. U većim je sredinama lakše odrvati se tom pritisku, jer među mjerodavnim ustanovama i pojedincima ima više onih koji će prema umjetnicima zauzeti ispravan stav i poduprijeti ih. Manji grad malokad omogućuje likovnom umjetniku da se profesionalno bavi svojim poslom, jer mu ne pruža tržište za njegove radove. Kao glavno zanimanje on će izabrati nastavnu ili neku drugu službu, čak će prihvatiti posao u okolnim manjim mjestima nema li namještenja u gradu. Htio to on ili ne htio, slikarstvo postaje postupno njegovo sekundarno zanimanje. Može li se uopće govoriti o likovnoj stvaralačkoj djelatnosti onih »akademskih« slikara ili kipara što godišnje izrade tek dva-tri djela koja se usude javno izložiti, a ostali su im radovi na razini suvenira ili podilaženje skorojevičkoj publici?

Naravno da se slikari i kipari, koji likovno ne »stvaraju«, i ne razvijaju nego se samo služe svojim stručnim znanjem stečenim u akademiji, pa ih vrijeme brzo pregazi. Oni nisu avangarda, što bi umjetnici u svojoj sredini morali biti, nego predstavnici i zagovaratelji statične, neevolutivne umjetnosti. Razumljiv je stoga njihov otpor radu njihovih kolega koji su evoluirali, ili mlađih koji su ih pretekli već samim tim što su se kasnije školovali.